

Wat is de leesscan?

De leesscan is een instrument dat je als basisschool kunt gebruiken om het leesbeleid (verder) te ontwikkelen. Door het invullen van de leesscan zie je als schoolteam in één oogopslag hoe het ervoor staat met de aanpak van het leesonderwijs en de leesbevordering op school. De resultaten van de leesscan worden weergegeven in een radardiagram. Dit geeft de scores weer van de school op alle belangrijke onderwerpen van het leesbeleid en maakt duidelijk waarmee jullie goed op weg zijn en welke aspecten nog extra aandacht behoeven.

De leesscan bestaat uit 38 vragen verdeeld over de onderwerpen: leesbeleid, motiverende leesomgeving, leesbevordering, effectieve leesdidactiek, monitoring en evaluatie, en samenwerking. Deze onderwerpen hangen sterk met elkaar samen en spelen op elkaar in.

Als schoolteam kun je aan verschillende knoppen draaien om te zorgen voor een optimale lees- en leeromgeving. De resultaten van jullie leesscan geven houvast bij het maken van gefundeerde¹ keuzes.

De leesscan en andere meetinstrumenten

De resultaten uit de leesscan geven een globaal beeld van de mate waarin je school werkt aan een effectieve leesaanpak. Het is daarmee één van de instrumenten die informatie biedt om na te denken over het schoolleesbeleid en een jaarplan.

Andere bronnen van informatie zijn:

- Informatie uit toetsen, observaties en gesprekken over *de leesontwikkeling en leesidentiteit van leerlingen*. Deze leerlinggegevens maken de urgentie en richting van veranderingen in het leesbeleid duidelijk.
- De monitor van de Bibliotheek *op school*: deze meet het leesklimaat op school en levert onder meer informatie over: het lees- en leengedrag van leerlingen, hun leesmotivatie, hun mening over de schoolbibliotheek en over leesbevorderend handelen in de klas. De monitor biedt informatie voor het uitvoerend niveau (jaarplan). NB Op scholen die meedoen aan de Bibliotheek *op school* vullen leerkrachten, leesconsulenten en leerlingen deze monitor jaarlijks in. De leesconsulent presenteert en duidt de resultaten voor het schoolteam.
- Het instrument *Leesonderwijs op peil (SLO)* geeft werkvormen en tips om als schoolteam in gesprek te gaan over effectieve leesdidactiek.

Waarom zijn de onderwerpen in de leesscan belangrijk?

In deze toelichting worden alle onderwerpen die in de leesscan bevraagd worden, kort besproken. Hierbij is aangegeven waarom juist deze onderdelen ertoe doen voor het optimaliseren van het leesonderwijs en de leesomgeving op school.

Leesbeleid

Het werken vanuit een gezamenlijke visie op leesonderwijs en leesbevordering valt onder

¹ Alle items die in de leesscan staan zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Bronnen staan vermeld bij de gelijklopende deelonderwerpen op lezeninhetpo.nl (rubriek 'Verder lezen').

het onderwerp 'leesbeleid'. De gezamenlijke visie wordt verwoord in een leesbeleidsplan evenals de doelen en acties voor de korte, middellange en lange termijn. Hierbij wordt rekening gehouden met een doorgaande leeslijn van groep 1 tot en met groep 8. Belangrijk is dat doelen en acties zich bevinden op niveau van de leerlingen, de leerkrachten én de school(omgeving). Professionalisering van het team is een belangrijk item binnen het leesbeleid. Concrete acties (wie, wat, wanneer in welke groep) zijn opgenomen in een jaarplan (onderdeel van het leesbeleidsplan).

Het leesbeleid van de school is van en voor het hele schoolteam. Het opstellen en bijstellen van het leesbeleid is dus nooit een taak van een taal- of leescoördinator alleen.

Het leesbeleid is dynamisch en wordt geregeld geëvalueerd *in het schoolteam* en bijgesteld.

Motiverende leesomgeving

Goed leesonderwijs en leesbevordering beginnen met een omgeving die uitdaagt om te gaan lezen. Dit betekent dat er een ruime, veelzijdige en aantrekkelijke collectie is van boeken en ander leesmateriaal – zowel in de klas als in de schoolbibliotheek – en leerlingen ook betrokken zijn bij de aanschaf van nieuwe boeken. Er zijn uitnodigende leesplekken en de hele school ademt het plezier en het belang van 'lezen'. *Een leescultuur op school* is een voorwaarde voor effectief leesonderwijs.

Leesbevordering

Leesbevordering is er vooral op gericht om leerlingen lezen te laten ervaren als een plezierige tijdsbesteding. Door activiteiten als *vrij lezen, voorlezen, boekgesprekken* en schrijversbezoeken maken leerlingen kennis

met verhalende boeken en poëzie en ontwikkelen ze hun eigen voorkeuren. Leesbevordering wakkert de *intrinsieke motivatie* aan om te lezen en is daarom een onmisbare basis voor de ontwikkeling van leesvaardigheid en tekstbegrip.

Effectieve leesdidactiek

Een effectieve leesdidactiek vormt de kern van goed leesonderwijs. Het stimuleren van (begrijpend) luisteren en lezen is bij een effectieve leesaanpak een rode draad in het hele curriculum vanaf de kleutergroep. Dit betekent dat een *effectieve leesdidactiek* wordt benut op alle momenten dat leerlingen met teksten werken en dat 'begrijpend lezen' geen apart vak is. De invoering van deze didactiek vraagt expertise, prioritering en tijd.

Monitoring en evaluatie

Om een goed beeld van de leerling als lezer te krijgen zul je summatieve evaluatiemomenten, zoals methodegebonden toetsen, aanvullen met formatieve evaluatiemomenten op basis van observaties en een leesportfolio. Als school moet je ook weten hoe en *waarom je meet en hoe je met de meetresultaten aan de slag kunt gaan*. Als je als schoolteam goed zicht hebt op de leeswensen en leesbehoeften van je leerlingen, kunnen die resultaten ook tot (nieuwe) doelen en acties leiden die deel uitmaken van het schoolleesbeleid.

Samenwerking

Om kinderen te laten opgroeien tot lezers werk je samen in *een breed leesnetwerk*. Zo kunnen ouders, vanuit hun rol en mogelijkheden, een actieve leesopvoeding voeren die bijdraagt aan de interesse en leesvaardigheid van leerlingen. De expertise van de bibliotheek is onmisbaar bij het selecteren van

geschikt, rijk leesmateriaal en bij het introduceren van leesbevorderingswerkvormen. Andere culturele instellingen verbinden (geschreven) verhalen met muziek, drama of culturele vorming en stimuleren beleving en verhaalbegrip. Een goed voorbereid bezoek van een auteur of illustrator draagt bij aan de leesmotivatie.

Hoe ga je aan de slag met de leesscan?

In deze toelichting wordt besproken hoe je als school kunt zorgen voor draagvlak voor (veranderingen binnen) het leesbeleid en hoe de leesscan de eerste stap kan zijn voor het opstellen van een leesbeleidsplan.

Richt een leesteam op

Vaak zal een taal- of leescoördinator het initiatief nemen om het leesklimaat op school te verbeteren. Het heeft echter voordelen om dit niet bij één persoon te beleggen. Wanneer je als school het lezen prioriteit wilt geven, richt je een leesteam op en faciliteer je dit team. Een leesteam kan bestaan uit: de taal- en/of leescoördinator, de IB-er, twee leerkrachten (bijvoorbeeld een beginnende en een meer ervaren leerkracht), de directie en eventueel de cultuurcoördinator. Dit leesteam is de werkgroep binnen de school die het initiatief neemt om 'lezen' geregeld op de agenda te zetten bij vergaderingen en die zorgt voor scholing van het schoolteam, borging en continuïteit. Het team kan de leesscan invullen en de resultaten bespreken met alle collega's waarna deze verder verfijnd kunnen worden.

Relatie met leesbeleid

De leesscan is een evaluatie- en reflectie-instrument om je leesbeleidsplan op te starten,

de voortgang van het leesbeleidsplan te evalueren of waar nodig bij te sturen. Het is een dynamische tool om als schoolteam de vinger aan de pols te houden en de steeds wijzigende beginsituatie in kaart te brengen. Door de leesscan in te vullen krijg je op een snelle en eenvoudige manier inzicht in de sterktes en uitdagingen van het leesonderwijs op school. Dit resultaat kan het vertrekpunt vormen van een leesbeleidsplan om het leesonderwijs en het leesklimaat te versterken.

In een leesbeleidsplan wordt de visie van een school op lezen vertaald naar concrete doelen en acties. Om tot een dynamisch leesbeleid te komen, stel je als schoolteam een leesbeleidsplan op. Daarbij betrek je leerlingen, ouders, bibliotheekmedewerkers en andere leespartners. Dit veronderstelt een cyclisch proces waarbij de volgende stappen steeds worden doorlopen:

Scannen Aan de hand van de leesscan breng je als team de beginsituatie in kaart van het leesonderwijs op school. Dit zorgt voor een overzicht van sterktes en uitdagingen per onderdeel.

Keuzes maken Hoewel het van belang is om een gezamenlijke visie en een lange termijn doel te formuleren kun je niet met alle onderdelen tegelijk aan de slag. Het leesteam betreft iedereen bij het maken van keuzes. Wat is inspirerend om mee te beginnen? Waarvoor heb je eerst meer deskundigheid en/of begeleiding bij nodig?

Plannen Op basis van de resultaten van de leesscan, het gesprek hierover en de gemaakte keuzes stelt een leesteam een leesbeleidsplan op met een gedragen visie op leesonderwijs die vertaald wordt naar doelen en acties

op leerling-, klas- en schoolniveau. Hierbij worden ook andere (lees)partners, zoals ouders betrokken.

Uitvoeren De vooropgestelde acties in het leesbeleidsplan worden uitgevoerd door alle leden van het schoolteam én het leesnetwerk. Zo streven ze samen naar sterk leesonderwijs.

Evalueren Om te komen tot een goed en haalbaar leesbeleidsplan, is het niet alleen belangrijk om doelen en acties te formuleren en uit te voeren, maar ook om deze te evalueren en indien nodig bij te sturen.

Doelen en acties spreid je bij voorkeur in de tijd: op korte termijn (binnen 1 jaar), middellange (binnen 2 jaar) en lange termijn (binnen 5 jaar). Leiden de acties tot het gewenste effect of zijn er aanpassingen of andere acties nodig? Een goede tussentijdse evaluatie geeft zicht op wat werkt en zorgt voor succeservaringen voor het schoolteam én het leesnetwerk. De scan kan ingezet worden om de gewijzigde beginsituatie voor de verschillende componenten opnieuw in kaart te brengen. Bij de evaluatie zet je de leesscan in naast de gegevens uit andere instrumenten, zoals observaties en toetsen.